

9-185

המטה הכללי • מגד הסטוריו

446-09-185

אחד מתחקירי המתקפה הסורית בפתחת קונינורה

(6-9 אוק' 73)

דוח החקירים שנערכו לערוזר קמיינ ב-חטמיר 820

ש מ ר

כל המידע הובא בסמך זה, ויש לו ערך, לידע
 מש"ם מש"ם וסוכנים נכ"ל - עובר על חוק' בסמך
 הסודית. כל המידע מסמך זה נודע לטעם לתחום
 גרונת של חטמיר ישראל או הפסדה חב"ת

מס' קטלוגי מסמך
446 - 09 - 185

תשל"ה - 1975

הקדמה

במהלך תחקור הגורמים, שהשתתפו ב"מלחמת יום הכיפורים" בגזרת רמת-הגולן, הובאה בפני מחלקת היסטוריה/צוות צפון עדותו של סרן אשר, ע' קמ"נ ב-חטמ"ר 820. עדותו דנה בעיקר בשיטות הלחימה של הצבא הסורי במלחמה זאת.

מחלקת היסטוריה ראתה חשיבות בפרסום עדותו, הגם שהיא מבוססת על ראייה חלקית של שדה המערכה, מחוץ הנחה שגורמים שונים כ-צה"ל יפיקו מסנה תועלת. דוח אישי זה הוא חלקי, ואינו משקף את מהלך האירועים הכולל, או אח השקפת מחלקת היסטוריה.

מבוא

1.

"סרן אשר" שירת בתקופה, שקדמה למלחמת יום-הכיפורים, כעוזר קמ"נ ב-חטמ"ר 820.

2. במהלך קרבות הבלימה שימש כקצין תצפית על מוצב "חרמונית" (תל-שיחה), לשם עלה בצהרי ה-6 באוקטובר 1973 ומשם צפה על הנעשה מעמדת תצפית מוגנת, במשקפות (20x120 ואחרות).

3. לקצין זה נערכו מספר תחקירים, ומסמך זה מרכז את כל מה שנאמר על ידיו, בתוספת הערות.

הבהרה: התחקור והעיבוד נעשו בידי בידי קצין בכיר מ-חה"נ.

4. הדוח עבר עריכה לשונית והוספו לו הערות שוליים במחלקת היסטוריה. כן צורף לו תצ"א, המפרט את תנועה חטיבה משוריית 81 הסורית בתנועה להתקפה ב-090800 באוקטובר 1973¹

5. מקום הקרב ועיתויו

א. קרב הבלימה, הנדון להלן, התחולל בגזרת המאמץ המשני של החזית הסורית, בה פעלו דיביזיית חי"ר 7, כוחות מדיביזיית השריון 3 וחלק מ"כוח אסד".

ב. הקרב התחולל בין ה-6 ל-9 באוקטובר 73, צפונית לקוניטרה, בין "הבוסטר" ומוצב 107 (צומת אחמדיה) לבין מוצב 105.

ג. נקודת התצפית - ב"חרמונית" (תל שיחה) -

6. התקיפה הסורית בגזרת צפון רמת-הגולן

א. עיקר התקיפה בוצע ע"י דיביזיית חי"ר 7 הסורית, שתוגברה לצורך המלחמה.

ב. משימת הדיביזיה היתה מערכתית ומגמתה היתה להגיע מצפון לקוניטרה, דרך ואסט, לירדן.

ג. הכוחות האורגניים של דיביזיית חי"ר 7 הסורית היו:

(1)	חטיבת חי"ר	85;
(2)	חטיבת חי"ר	68;
(3)	חטיבת חי"ר ממוכן	121;
(4)	חטיבה משורינת	78.

(1) מתוך אמ"נ/מחקר/יח' 9248, חט' משורינת 81 בתנועה להתקפה, פע/580/7418 מ-23 אוקטובר 74.

נוסף לכך תוגברה הדיביזיה בכוח המשלוח המרוקני בסדר גודל של חטיבת חי"ר ו-אח"כ בחטיבה משורינת 81, מדיביזיית שריון 3, וגדוד טנקים מ"כוח אסד".

דיביזיית שריון 3 נשארה להגן על הציר העיקרי לדמשק, ו"כוח אסד" נשאר להגן על מרחב דמשק.

דיביזיית חי"ר 7 תקפה כשבדרג הראשון שלה חטיבת חי"ר 68, הכוח המרוקני בצפון, וחטיבת חי"ר 85, מוגברת בשריון, בדרום (במאמץ העיקרי הדיביזיוני).

בדרג השני של דיביזיית חי"ר 7 היו החטיבה הממוכנת שלה, מס' 121, וחטיבת השריון שלה, מס' 78; כשלון הדרג הראשון גרם לתקיפת הדרג השני, בשלבים יומיים, ללא הצלחה.

קונויטרה היתה אמורה להיכבש מדרום ע"י חטיבת חי"ר 52 וחטיבת טנקים 43 מדיביזיית חי"ר 9, שתקפה במאמץ הסורי העיקרי.

ו. גודל הכוחות התוקפים ולוח הזמנים¹

א. בגזרת תל חרמונית היו 7 נסיונות פריצה ברמה גדודית ומעלה, בקרבות מגע יום ולילה;

ב. בשבת, 6 באוקטובר אחה"צ - כ-70 טנקים (כחטיבה מוקטנת) וכ-30 נגמ"שים²;

ג. בשבת, 6 באוקטובר בלילה - 30 טנקים (גדוד)³;

ד. ביום ראשון, 7 באוקטובר, במשך היום - 60 טנקים (כחטיבה מוקטנת)⁴

50 נגמ"שים ו-10 ג'יפי תול"ר;

ה. ביום ראשון, 7 באוקטובר בלילה - 20 טנקים (גדוד מוקטן)⁴

ו. ביום שני, 8 באוקטובר, במשך היום - 80 טנקים (כחטיבה) וגדוד "צידי טנקים"⁵;

ז. ביום שני, 8 באוקטובר בלילה - כ-30 טנקים (גדוד) ו-30 נגמ"שים⁵

ח. ביום שלישי, 9 באוקטובר, ביום - כ-30 טנקים (כחטיבה מוגברת ו-20 נגמ"שים)⁶

סה"כ תקפו בגזרה האמורה כ-420 טנקים הערה 7,

הטנקים, שתקפו ב-9 באוקטובר, היו מדגם T-62, ויתרם מדגמי T-54 ו-T-55. ה-נגמ"שים, שהשתתפו בקרבות הלילה, היו מדגם BTR-152, ואלה שהשתתפו בקרבות היום היו מדגמים שונים.

(1) המספרים כוללים כל מה שנצפה על ידי סרן אשר בגזרה.

(2) מחטיבות חי"ר 68 ו-85.

(3) מחטיבה משורינת 78.

(4) ביום זה תקפו בגזרת קונייטרה - בוקעתא חטיבה משורינת 78, חטיבה ממוכנת 121 והצטרף אליהם גדוד מכוח רפעת אסד.

(5) ביום זה תקפו, כנראה, שרידי החטיבה המשורינת 78 וחטיבה ממוכנת 121.

(6) ביום זה תקפה בגזרה זו חטיבה משורינת 81 (מדיביזיה 3) ת"פ דיביזיה 7.

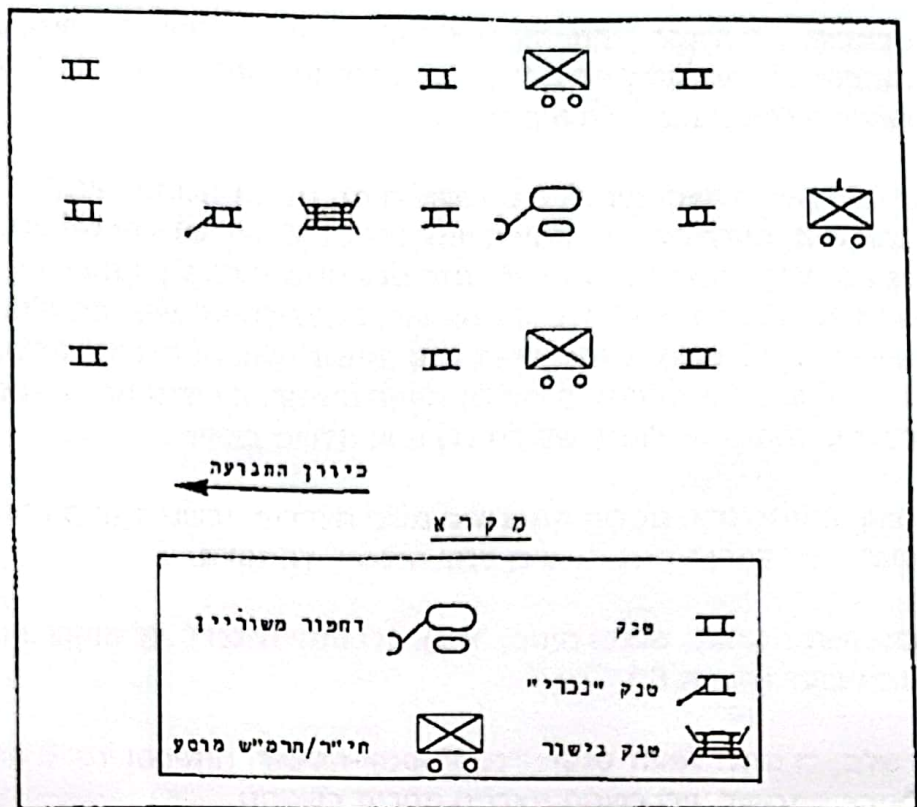
(7) אין זה סה"כ מצטבר, כי חלקם של הטנקים תקפו יותר מפעם אחת.

2. מהלך הקרב

- א. הכוחות הסוריים נעו בדרך כלל במבנים גדודיים, שכללו כ-30 טנקים ב-3 ראשים. ונפרסו ברוחב של כ-1 ק"מ ביום וכ-חצי ק"מ בלילה.
- ב. הטנקים נעו בלויית כוחות חי"ר, חלקם ב-נגמ"שים וחלקם במשאיות.
- ג. תקיפת היום הראשון (6 באוקטובר) היתה במבנים, שכללו טנקי "נכרי" וטנקי גישור.
- ד. התקיפה של 130 טנקי T-62 (ב-9 באוקטובר) התנהלה תוך תנועה בשדרות גדודי, כשבכל קבוצה 3 טנקים (מחלקה).
- ה. קצב התנועה היה איטי, יחסית, כאשר הכוח התוקף כלל כגדוד עד שני גדודים; הקצב היה מהיר יחסית בתקיפה של החטיבה המוגברת של ה-62T
- ו. נראו טנקים עם דגלים אדומים או צהובים, ונראה שרוב הטנקים נשמעו מייד לסימנים, שניתנו בדגלים. מספר פעמים נראו מאחורי טורי השריון וה-חי"ר טנק פיקוד מדגם T-34 או "סטלין".
- ז. פתיחה באש על-ידי הטנקים על עמדותינו היתה מטווח של כ-2.5 ק"מ (ירי בלתי מכוון).
- ח. מיסוך עצמי בעשן הופעל פעם אחת בלבד (ע"י טנק אחד, בנסיגה).
- ט. יותר מ-90% מן הטנקים נעו עם מדפים סגורים.
- י. שיתוף הפעולה בין השריון התוקף לבין הארטילריה היה טוב מאוד. הארטילריה "כיסתה" היטב את הטנקים שלנו וקיימה מסך-אש לפני טנקי האויב. במקרה אחד, בהתקפת טנקי ה-T-62, היו הפגיעות סמוכות מאוד לטנקי האויב, עד מטרים ספורים, בשעה שהתקרבו לעמדותינו².
3. ירי טנקים

- א. קצב האש של טנקי ה-T-54 וטנקי ה-T-55 היה מהיר באופן ברור מזה של טנקי ה-T-62 כשקצב האש הממוצע היה כ-45 שניות לפגז. בסך-הכל לא ירו הטנקים הסוריים כמות גדולה של פגזים.
- ב. רק בסביבות דרך ה"מערכת" החלו הטנקים בירי לטוח ארוך.
- ג. רק במקרה אחד נראה טנק (כנראה T-34) עולה ויורד לתפיסת עמדה מאחורי גדר אבנים. שאר הטנקים ירו בלי לנוע ממקומם.
- ד. לא היה ירי תוך תנועה ממש, והטנקים שירו עצרו קמעה וירו, למעשה, בעמידה. (החטיבה המשורינת 81, ביום ג', 9 אוקטובר 1973) כנ"ל.

- ה. ירי טנקים בלילה
- 1) הסורים ירו בלילה עם אור אינפרא-אדום, אולם לא השיגו פגיעות טובות.
- 2) בעת הארת השטח ע"י כוחותינו, על-ידי פגזי תאורה, טנקי האויב כמעט לא ירו.
- 3) ירי-לילה היה ברור במיוחד ב-8 באוקטובר למרגלות ה"חרמונית" (תקיפה של 30 טנקים ו-30 נגמ"שים).
4. סיוע ושיתוף פעולה
- א. ב-6 באוקטובר פרצו הסורים במבנה - הטנק הראשון שעבר היה טנק "נכרי", שפרץ את שדה-המוקשים, שנמצא מזרחה לתעלה ה-נ"ט; אחריו נכנס טנק-גישור, שגישר על פני התעלה תוך 7-8 דקות וחזר. לאחר מכן נכנס טנק ה"נכרי" שנית לפריצת שדה-המוקשים שמצוי מערבה לתעלה, אחריו 4 טנקים נוספים, כוחות חי"ר, טנק דחפור ו-8-7 טנקים נוספים.
- ב. טנקי ה"נכרי" איבדו חלק מגלגלי המכבשים בעברם את סוללת העפר השפוך, מערבה לתעלה ה-נ"ט ועלו על מוקשים מעבר לה.
- ג. הטנקים, שעברו את התעלה ה-נ"ט ביום הראשון, לא פרצו, אלא המתינו ל-חי"ר ולטנקים נוספים. ניכרה השתהות של הכוח שעבר, בשל עליית מספר טנקים על מוקשים, עד לצבירת כוח נוסף.
- ד. חיילי ה-חי"ר הגיעו ביום הראשון עם סולמות עץ, כנראה למעבר התעלה ה-נ"ט, אך לא השתמשו בהם.
- ה. בין הטנקים נראו תותחי נ"מ קלים:
- 1) עם טנקי T-54 ו-T-55 - תותחים נגרים 4 קנייים ZPU-4. (לבדוק אם זה לא ZSU)
- 2) עם טנקי T-62 - תותחים מתנייעים 4 קנייים ZSU-4X23.
- ו. סוללות הארטילריה הסוריות ירו במטחים, תוך תיאום טוב עם כוחות הקרקע.
- ז. חיילים סוריים רבים נשאו ציוד נ"ט אישי (מרנ"טים).
- ח. במספר מקרים תקפו מטוסים סוריים את כוחות הקרקע שלהם.
- ט. מטוס "סוחוי" אחד הופל ליד מוצב 105, באש נק"ל של כוחותינו¹.
- י. חיילים סוריים רבים נראו חובשים מסכות גז, אף בעת הסתערות.
- ו) כוחות הקרקע שלנו בגזרה זו הפילו מטוסים סוריים נוספים, שכנראה לא נצפו ע"י תיאור מהלך האירועים
- 6 באוקטובר בשעה 1400 החלו הסורים להוריד את רשתות ההסוואה ולירות באש ארטילריה על כוחותינו. מבעד לאבק נראו 4 כוחות (פלוגות), שנפרסו במרחק של כ-1.5 ק"מ זה מזה (בשעה 1415 לערך). מבנה ההתקדמות של כל אחד מהכוחות היה כדלקמן:

ש מ ו ר

- 7 -

3 הטנקים הקדמיים החלו בירי בלתי מכוון, במרחק של כ-500 מ' מקו ה"מערכת", שהיתה מורכבת בגזרה זו משדה המוקשים המזרחי, מתעלה נ"ט (שסוללת העפר השפוך בצדה המערבי), ומשדה המוקשים המערבי, שהונח ביום שישי, 5 באוקטובר, לקראת המלחמה.

כוחות חיי"ר, שנעו על נגמ"שים ומשאיות, ביחד עם הכוח ומאחוריו, לא עברו את קו טנק הגישור בשלב ההתקדמות. על-פי הערכה, היתה כפולגת חיי"ר בכל כוח. לכל כוח נלוו מספר כלים נ"מ, גררים, בעלי 4 קנים, מדגם ZPU-4 הערה 1 •

בהגיע 3 הטנקים הראשונים לגדר שדה-המוקשים המזרחי, עצרו, ירו, וטנק ה"נכרי" עבר ביניהם והחל פורץ נתיב לעבר התעלה ה-נ"ט. בהגיעו לתעלה, חזר על עקבותיו בהילוך אחורי. לפחות במקרה אחד נראו שני מוקשים מתפוצצים ע"י המכבשים.

משחזר טנק ה"נכרי" לאחור, נע טנק הגישור קדימה, על הנתיב שנפרץ, והגיע לתעלה.

ירד ממנו מפעיל, שכיוון אותו בתנועת הידיים, ולאחר שהתייצב, החל לפרוס את הגשר (כל טנקי הגישור שנראו, היו מהדגם החדש של "גשר המספריים", MTU-57).

בעקבות טנק ה"נכרי", במרחק כ-100 מ', בדיוק על התוואי המפונה, נכנסה לשדה המוקשים² כמחלקת חי"ר ב-2 טורים, עברה את התעלה ה-נ"ט, ותפסה עמדות פרוסות לאורך סוללת העפר שממערב לתעלה.

ב-500 המטר האחרונים לפני המכשול היתה תנועת הכוח איטית, אולם בהגיעו לשדה המוקשים, היתה הפריצה מהירה יותר (כ-2010 קמ"ש) - הן של טנק ה"נכרי" והן של טנק הגישור. בגמר הנחת הגשר, חזר טנק הגישור בהילוך אחורי, עד כ-1000 מ' מאחורי הטנקים, ונעמד שם. פעולת טנק הגישור, מהעצירה על שפת התעלה, ועד גמר הגישור, נמשכה כ-7-8 דקות; לאחר יציאת טנק הגישור, שוב נע ה"נכרי" קדימה, באותו תוואי, עלה על הגשר והתרומם על סוללת העפר השפוף. בירידתו ממנה, היכו המכבשים בקרקע, והתפרקו, לאחר שקודם לכן נראו תלויים באוויר.

במקרה אחר נראו נופלים המכבשים משני הצדדים, ובשני מקרים נראו נופלים מכבשים מצד אחד. למרות זאת המשיכו טנקי ה"נכרי" להתקדם.

בשלושת הכוחות, שנצפו היטב, (א-ג), עלו טנקי ה"נכרי" על מוקשים ונעצרו, כשאחד מהם בוער (הערה 3)

בשלב, בו החלו לפעול טנקי ה"נכרי" וטנקי-הגישור, התפרסו יתר 6 הטנקים של הפלוגה, לאורך המכשול, וירו כשהם מאכנים מטרות בשטחנו.

(1) כוח זה היה חלק ממתקפת הדרג הראשון של דיביזיית חי"ר 7 - חטיבות חי"ר 85 ר-68 מתוגברות בשריון.

(2) שדות-המוקשים ממזרח ל"מערכת" היו ישנים, יחסית, והיו מוכרים לסורים. שדות המוקשים ממערב ל"מערכת" הונחו מספר ימים לפני פרוץ המלחמה. בכל השדות הללו הוטמנו רק מונ"רים.

(3) אזור כוח ד היה תחת תצפית לקריה והדוח סוקר אותו באופן חלקי בלבד. כשטנקי ה"נכרי" נכנסו בפעם השנייה, בכל ציוות כוחות, כדי לפרוץ את שדה המוקשים בצד המערבי, ונעצרו לאחר שעלו על מוקשים, כבר נעו בעקבותיהם טנקים ממרכז הפריסה הפלוגתי.

באחד הכוחות הנחיתה הארטילריה שלנו מסך אש בין התעלה ה-נ"ט לבין הטנקים, ואלה לא ניסו לעבור, אלא פנו וירדו למעבר הדרומי ביותר (א).

גם בכוח השני, לאחר עליית טנק ה"נכרי" על מוקש, ניסה טנק לעקוף אותו, ועלה גם הוא על מוקש. גם כוח סורי זה פנה למעבר הדרומי. במקרה מסוים נפגע טנק נוסף על כביש ה"מערכת" (כנראה עקב פריסת זחל בתעלה, ונעשה נסיון-חילוץ בעזרת טנק טכני, שהצליח להתניעו אך לא להזיזו).

נשלב הפריצה בשדה-המוקשים, ירדו אנשי ה-חי"ר מרכבם והמתינו מאחורי הטנקים. כשפנו הכוחות למעבר הדרומי, נעו עימם אנשי ה-חי"ר, חלקם ברכב וחלקם נרגל (חלק מהמשאיות חזר לאחור לאחר הורדת ה-חי"ר). אלה מחיילי ה-חי"ר, שעברו את התעלה ותפסו עמדות על הסוללה, נשארו שם עוד כמחצית השעה, אחרי תנועת יתר הכוח דרומה, ואז נסוגו לשטחם בריצה.

החיילים שעברו ונפרסו לאורך התעלה, היו מצויידיים בנשק תקני, כולל נשק נ"ט ר- RPG ולא נראו בידיהם כל טילים מונחים מדגם "סאגר" (לא בידי ה-חי"ר ולא על רכב). לא נראו כל כלים נ"ט - פרט לטנקים עצמם ולמטולי ה-חי"ר האסורים - בציוות כוחות עם כלים אחרים. בנתיב הדרומי, שבו התרכז רוב הכוח, עלו מספר טנקים על מוקשים ליד טנק ה"נכרי" הפגוע, אולם לבסוף נפרץ שדה המוקשים והטנקים האחרים התקדמו בעקבות הטנק שעבר לפנייהם.

לאחר מעבר מספר כלים, נוצר נתיב ברור על הקרקע, וגם הכוחות, שתקפו בימים הבאים, "התנקזו" לעברו ועברו עליו. לא נראתה פעילות מיוחדת של סימון פריצה, ורק אחר-כך התברר, שדגלונים אדומים קטנים סימנו אח הכניסה רק מהצד הסורי. בשלב זה עברו את התעלה ה-נ"ט סה"כ כ-3 פלוגות טנקים וכ-3 פלוגות חי"ר (שעה 1500 לערך). הטנקים שעברו, נעו במהירות עד למרגלות החל, שם נמצא כפר קטן שכלל מספר בתים, ולשטחו נכנסו (טנק אחד נראה ממש נכנס לתוך בית).

בזמן זה עדיין לא עברו אנשי ה-חי"ר את התעלה ונשארו בהמתנה, ורק המחלקה הראשונה נפרסה לפנייהם, על התלולית. הטנקים, שנכנסו לכפר, ניהלו קרב-אש עם הטנקים שלנו, וחלקם נפגעו. לאחר כשעה, לערך, ננטשו הטנקים ע"י צוותיהם, שחזרו על עקבות הטנקים שלהם, חצו את הפרצה וברחו לתוך השטח הסורי. רק טנק אחד נשאר מאויש ולאחר דיון ממושך של אנשי צותו, נמלט משם (בשעה 1630 לערך).

לפני "אור אחרון", הופיעו 12 שריוניות 2-BRDM, נושאות טילי "סאגר" 1 והתפרסו בשתי קבוצות, 6 שריוניות מכל צד של עמדת התצפית - בכל קבוצה 5

2

שריוניות נושאות טילי "סאגר" 2 ושריונית אחת עם צריח ומקלע (רכב פיקוד).²¹

(1) כוח זה היה העתודה ה-נ"ט של הדיביזיה, שהוקצתה מתוך היחידה ה-מטכ"לית של טילים מונחים נ"ט מוסעים.

(2) טילים נ"ט, מדגם "סאגר" מותקנים על-גבי שריוניות, מכונים "נימר" וטילים מסוג זה, הנישאים כיד. מכונים "פהד".

השריוניות התמקמו כ-1.5 ק"מ מזרחה לקו ה"מערכת". הקבוצה הדרומית יותר ירתה כ- 10 טילים לעבר מוצב 107 (שבו היו פגיעות ב-שכפ"צ) ולעבר הטנקים שלרגליו (ללא פגיעה). לפי הנראה, הופעלו הטילים והונחו מתוך הרכב¹

במשך הלילה הגיעו הדחפורים, שנראו בתחילה נעים עם הכוחות, ונשמעו עובדים בשטח. מאחר שבלילה התנהל למרגלות התל קרב טנקים קצר, בין כוחותינו לבין גדוד טנקים שחדר² ונסוג לאחר שאיבד מספר טנקים, ומאחר שלא נראה כל סימון ליד הפרצה, נחשב הרעש כתנועת הטנקים ולא כפעולת דחפורים. יש לציין, שהגדוד הנסוג איבד מספר טנקים, בשדה המוקשים שממערב לתעלה ה-נ"ט, כדרכו חזרה. בבוקר התברר, שהדחפורים מלאו בעפר את התעלה ה-נ"ט, ויצרו מעברים בפירצה הדרומית (א) ונפרצה השלישית סדרום (ג). מספר המעברים היה כ-10 בדרום וכ-3-4 בצפון הערה 3. בהמשך הקרבות הסתבר כי הסורים המשיכו להשתמש בעיקר בפרצה הגדולה, הדרומית.

לא נראתה כל פעילות של סילוק מוקשים או פיצוץ, אם-כי ייתכן, שהיתה כזאת אך נבלעה ברעש הכללי. יש להניח, שהדחפורים סלקו את המוקשים מהתוואים בלהביהם. בבדיקה שנערכה עם שוך הקרבות, נתברר שהפרצות היו מסומנות בדגלונים אדומים. בפרצה הצפונית, על-אף פעולת הדחפור, עלו טנקים ביום השני על מוקשים בשני צדי התעלה, בעוד שבדרום עברו אחר כך ללא קושי.

בבדיקה בשטח התברר כמו-כן, שהיתה משאית עם מוקשים, לפחות באחד מארבעת הכוחות הראשונים (היא נפגעה והתפוצצה ביום הראשון) וכן נמצאה משאית עם ציוד הנדסי, כגון מגמ"קים (מתוצרת סין), דגלוני סימון לפרצות, מטפי כינוי ומטען-צינור; כן היו נגמ"שים עם מוקשים (אחד מהם התפוצץ ביום השני) וכדומה.

יום ראשון - 7 באוקטובר

בבוקר ה-7 באוקטובר עדיין נראו טנקים מהגדוד, שלחם בלילה, כשהם נסוגים, ושני גדודים של טנקים מגיעים ממזרח, נעים בפריסה זה אחר זה (טנקים אלה היו T-54 או T-55, אולם נראו ביניהם גם כ-3-RPG 7) הערה 4.

הגדודים והפלוגות נעו בדירוג של כ-2 לפנים ולא נראו כלים נ"ט. עם הכוחות, מרחק-מה מאחורי הטנקים של הגדוד הראשון, נע כוח של חי"ר ב-נגמ"שים (B.T.R-152 B.T.R) (בסדר גודל גדודי. הכוח לווה בכלים נ"מ נגררים 4-ZSU.

הטנקים חדרו דרך הפרצה הדרומית (א). ליד הפרצה הצפונית יותר (כ) נעמדו 4 טנקים, שהחלו לירות בכיוון ישיר לתל "חרמונית" והתפרסו למרגלות התל, שם ניהלו קרב אש עם הטנקים שלנו, שבחלקם תפסו עמדות על התל עצמו.

כוח זה נפגע בירי כוחותינו, בשלב הפריצה לשטח הסורי, ורוב הכלים נפלו בידי כוחותינו, בחלקם פגועים ובחלקם שלמים.

כנראה ניסיון נוסף של חטיבת חי"ר 85.

סה"כ הכשירו הסורים בגזרת דיביזיה / כ-38 מעברים אשר הוכשרו ע"י צמ"ה ו-2 גשרים מדגם MTU-57 (עפ"י אמ"נ מחקר/יח' 9248/9248, פע/18 580/74 מ-23 אוקטובר 74). כנראה, חטיבת חי"ר ממוכן 121, וחטיבה משורינת 78, בתוספת חלקים מחטיבת חי"ר 85

בשלב זה נראו כ-7-8 גיפי תול"רים אמריקניים (106 מ"מ) מופיעים מאחור, נעים בעקבות הכוח הפורץ ומנסים לאגוף מדרום אח עמדת הטנקים שלנו בתל א-תילג'ית. לאתר שהתצפית דיווחה על כך, הושמדו ארבעה מהם, והיתר נסוגו בין המבנים שלמרגלות התל. כמו-כן נורו לעבר הטנקים שלנו, שפעלו מראש התל, מספר טילי "סאגר" מהקבוצה הצפונית של שריוניות ה-BRDM נושאות הטילים. (טילים שוגרו כנראה רק על-ידי אחת מהן, שהתקדמה כדי להיות בטווח יעיל, מכיוון שבגלל גובה התל, עמדו היתר מחוץ לטוח היעיל).

לאחר מכן ירו עליהם כוחותינו אש טנקים וארטילריה. כשהארטילריה ירתה עליהם, נשאר החיילים במקומם, אך כשהטנקים ירו, הם תפסו מחסה ונסוגו. מאחורי שריוניות ה"נימר" עמד ג'יפ עם אנטנות רבות. הסתבר, שבכל פעם שהטנקים שלנו ירו עליהם, הונחתה על הטנקים אש ארטילריה סורית.

בשלב זה קודמה סוללת תותחים נ"מ, 37 מ"מ, קרוב ל"מערכת", אך מחוץ לטוח הטנקים ונפרסה בצורה מעגלית (שעה 1500 לערך). סוללה זו הרבתה לירות כל הזמן, עד פריצת כוחותינו, על כל מטוס שעבר, לרבות על מטוסים סוריים.

אחרי הצהריים החלה לפתע נסיגה של כל הכוח - חי"ר, טנקים, תול"רים וכיו"ב - מתוך שטחנו מזרחה, כשעשרות כלים נטושים ופגועים בשטחנו. בשלב זה נראו שריוניות ה"נימר" מתמרנות ומשנות עמדות. הכוח, שנסוג, נפגע למדי בארטילריה שלנו, שעקבה אחריו. הנסיגה היתה בלתי מסודרת, עם הרבה נפגעים, ובסופה נותרו בשטח הגלוי לעין ממזרח ל"מערכת", רק הסוללה ה-נ"מ ושריוניות ה"נימר".

בשלב האחרון של הנסיגה (ב-1700 לערך) הופיע גדוד חי"ר שנע ברגל, כשכל החיילים נושאים מסכות גז על פניהם, ועימם כמות ניכרת של נשק נ"ט (מטולי RPG); ייתכן שהכמות היתה תקינה, אולם בתצפית נראתה גדולה. הגדוד עבר בפרצה הצפונית (ד)

בטור והתפרס בשורה, כשהוא מתקדם תוך עצירות לסירוגין ותצפית לעבר ה"חרמונית". לאחר שפתחו עליו באש, והיו לו נפגעים, נסוג ותפס, כנראה, מחסה במשך הלילה בתעלה ה-נ"ט. חלק מגדוד זה הסתנן בלילה מצפון לחל "חרמונית" ובשעות היום שלמחרת נתקל בכוח מגדוד 12 של גדלני, והסב לו אבדות'

בלילה שוב הופיעו כ-20 טנקים מדגם T-55, עברו דרך הפרצה הדרומית (א) מלווים מאחור על-ידי נגמ"שים BTR-152-, בסדר גודל של גדוד. התנהל קרב בטווחים קצרים עם הטנקים שלנו, ולבסוף, בסביבות 0200, החלו הטנקים הסוריים לסגת ■

(בעניין זה טעה, כנראה, סרן אשר בסדר הימים. ההיתקלות עם כוח מגולני היתה ביום ג, 9 באוקטובר.)
(כנראה ניסיון נוסף של חטיבת חי"ר ממוכן 121 מדיביזיית חי"ר 7.

- 11 -

יום שני - 8 באוקטובר

בבוקר היום השלישי למלחמה, שוב נכנס כוח שריון כגודל של חטיבה - כ-60-70 טנקים מדגם T-54 ו-T-55, מלווים ב-נגמ"שים BTR-60 ו-BTR-152¹ וניהל קרב עם הטנקים שלנו. שריוניות ה"נימר" נכנסו שוב לתמונה, כדלקמן: הקבוצה הדרומית ירתה טילים מדי פעם על מוצב 107, ולידו; הקבוצה הצפונית נכנסה לקרב כשהיה ברור, שכוח השריון התוקף במצב קשה, ואז נעו מעט קדימה וירו טילים לעבר הטנקים שלנו, שנמצאו מולם.

ביום זה התקרב הכוח התוקף קרוב מאוד לפתח הואדי שמדרום לתל "חרמונית", וגם ה-חי"ר המלוח הגיע ממש לרגלי התל.

אחרי שהכוח התוקף נסוג, בשעה 1400 לערך, נכנסו לשטח מספר חוליות של "ציידים" טנקים, 5 חיילים עם 2 מטולי RPG-7 בכל חוליה. כ-4 חוליות נשארו ליד התעלה ה-נ"ט, וחוליה אתת התקרבה עד כ-500 מ' מהטנקים שלנו, שמדרום לתל, למרגלות העמדה שלהם לאחר שהטנקים שלנו קבלו התראה מהתצפית, ירו ופגעו באחד מחיילי החוליה.

יתר 4 החיילים זרקו את נשקם וברחו, בהשאירם את הפצוע אחריהם.

- בלילה שבין היום השלישי והרביעי למלחמה, (ליל 8—9 אוקטובר) שוב תקף בגזרה כוח בן כ-20 טנקים T-54 ו-T-55, וכ-20 נגמ"שים (BTR-152), במידה שניתן להבחין בחושך (הערה 2).

בדרך כלל אפשר לומר, שביום נכנסו לקרב נגמ"שים BTR-60 ו-BTR-152, ואילו בלילה רק BTR-152 (ייתכן שהדבר נובע מכך, שביום תקפו החטיבות המשורינות והממוכנות של דיביזייה ה-חי"ר, ואילו בלילה תקפו חטיבות ה-חי"ר). הקרב, שהתחולל, היה מטווחים קרובים מאוד, לעתים עשרות מטרים, כשנטיית הסורים היא - לנסות ולהיכנס לואדי שמדרום לתל "חרמונית".

בקרבות שנערכו בלילה בשטחנו, בגזרה זו, לא השתמשו הסורים בתאורת פגזים ופצצות, למרות שפעלו כך לאחר מכן, כאשר כוחותינו תקפו בשטחם. לעומת זאת, הרבו כוחותינו להשתמש בתאורה לצורך הלחימה.

יום שלישי - 9 באוקטובר

לפנות בוקר שכך הקרב, ובאור הבוקר נראו מספר טנקים עוזבים את השטח אל מעבר לקו ה"מערכת" ועוצרים בקו של פלוגת הטילים המונחים נ"ט.

לאחר עזיבת הטנקים הסוריים, ב-0730 לערך, נראה כוח חדש נע לעבר שטחנו, ממרחק של כ-10 ק"מ. כוח זה, שכלל יותר מ-100 טנקים מדגם T-62, נע בטור פרום במקצת לכיוון הפרצה הדרומית (הערה 3). בקרבת הפרצה נראה בבירור, שהטנק המוביל היה טנק "נכרי".

הערות

(1) כנראה חטיבה משורינת 78 של דיביזיית חי"ר 7.

(2) כנראה שרידי חטיבת חי"ר ממוכן 12 ושרידי חטיבה משורינת 78.

(3) חטיבת שריון 81, מדיביזיית השריון 3, ת"פ דיביזיית חי"ר 7. ראה גם ה-תצ"א בסוף דוח זה.

טנק זה נע ממש בציר תנועה מתוכנן, וכשסטה ממנו, חיכו אחרים עד שיחזור לנתיב שנקבע לו. אחריו נעו 6 טנקים פרוסים כתכניות ראש-חץ, ואחריהם טנק שעליו דגל אדום. במשך ההתקרבות הונחתה אש ארטילרית עזה על עמדותינו, בעיקר על עמדות הטנקים. בין הטנקים, בעיקר בחלק האחורי של הכוח, נראו מספר נגמ"שים מדגם BTR-50, בליווי 4 תותחים נ"מ ארבעה קנים מדגם ZSU-23-4, מ"מ 23. אחרי מעבר הפירצה המשיכו לנוע הישר לעבר הוואדי, בשני טורים מדורגים, כשטנק ה"נכרי" ו-6 טנקי החוד בראשם. הטנקים, בעיקר הקדמיים, ירו תוך תנועה, כשלצורך ירי עוצרים קמעא. קצב האש של ה-T-62 נראה איטי באופן ניכר מזה של טנקי T-54 ו-T-55.

בהגיעם למרחק של כ-100 מ' מעמדותינו, בתל א-ת'לגיית, נסוגו הטנקים שלנו לאחור; הטנקים שברכס ה"בוסטר", ואלה שמצפון לתל "חרמונית", דילגו גם כן לאחור, כדי לבלום את הסורים, שהחלו להיכנס לואדי.
4 טנקים מדגם T-55, כנראה מהכוח שנסוג אחר קרב הלילה, נעמדו חזיתית מול תל "חרמונית", והחלו בירי בכינון ישיר מקו התעלה ה-נ"ט.
בשלב זה ניתנה פקודה לתצפית ע' קמ"נ חטמ"ר 820 לעזוב את חל "חרמונית", והתצפית דולגה לאחור, בשעה 1000 לערך.

בעת הדילוג לאחור הותקפו סוללות ארטילריה שלנו ע"י מטוסים סוריים. כוח ה-חי"ר, שחדר ביום שני והתמקם בסוללת העפר, שלאורך התעלה ה-נ"ט, והעביר כוחות גם אל מצפון-מערב לתל "חרמונית", נכנס לקרב עם סיירת חטיבה 7 (הערה 1).

מעמדת התצפית האחורית לא נראה קרב הטנקים שהתחולל בואדי, בעורף תל "חרמונית", וברגע שהסורים נהדפו לאחור, חזרה ונתפסה התצפית הקודמת, בשעה 1200 לערך.

הסימן הראשון לנסיגת החטיבה הסורית היה - נסיגת דרגי האספקה והתחזוקה, שחיכו בטורים ליד הפרצה הדרומית ולאורך כביש קונייטרה - דמשק. לאחר מכן החלה נסיגת שרידי הכוח, תוך חיפוי הדדי, באופן הרבה יותר מסודר, יחסית, מאשר נסיגת הכוחות בימים הקודמים. על-פי הערכה, הצליחו להיחלץ כ-30 טנקים סוריים. יש לציין שפלוגת שריוניות ה"נימר" נמצאה במקומה כל זמן הקרב ולא נטלה בו כל חלק.

זמן קצר לפני שנוצר מגע עם טנקי ה-T-62 נראו 8 מסוקים סוריים עוברים נמוך מאוד מדרום לחל "חרמונית", בניסיון להנחית כוח קומנדו בעורף כוחותינו; אחד מהם הופל בפגיעת מקלע נ"מ 0.3 אינץ' של טנק, ליד התצפית. 6 מסוקים נוספים הופלו בגזרות אחרות, (רובם מצפון לכפר נפח), ורק אחד הצליח להתחמק.¹
(1) ועם גדוד 12 מחטיבת גולני (ראה הערה מס' 1 בעמוד 10).

סיכום והערכה

אחרי המלחמה ספר סרן אשר 11 גשרים של טג"שים, לאורן קו-המכשול האנטי-טנקי ברמת-הגולן. בדרך כלל נמצא כל גשר בנפרד, ורק בגזרת דרום רמת-הגולן רוכזו במקום אחד 3 גשרים, כ-20 מ' זה מזה. מספר טג"שים נפגעו לפני שהגיעו ל"מערכת".

פרט לפעילות טנקי ה"נכרי", לא נראתה פעילות אחרת של פריצת שדות-מוקשים. בגזרת התצפית נראתה ערכת פרקים של מטען-צינור על משאית עם ציוד הנדסה, ובמקום אחר נמצא פרק של מטען-צינור תלת-פרקי, מונח ליד הכביש.

בגזרה הדרומית הניחו הסורים שני שדות מוקשים, במהלך תפיסת העמדות ע"י דיביזיית ה-ח"י"ר 1 (הערה 1) .

סרן אשר ספר 87 טנקים סוריים, שעלו על מוקשים לכל אורך הגבול ברמת-הגולן, מחוכם כ-30 בגזרת התצפית שלו. כמו כן נמצאו נגמ"שים ומשאיות במספר רב, מתוכם כ-8 נגמ"שים וכ-10 משאיות בגזרת התצפית האמורה. רוב הטנקים שעלו על מוקשים נמצאו בשדה המוקשים שממערב לתעלה, בעוד שרוב ה-נגמ"שים והמשאיות היו בשדה המוקשים שממזרח לה (הטנקים נראו עולים על מוקשים בשלבי הפריצה והנסיגה, בעוד שה-נגמ"שים והמשאיות נראו עולים על מוקשים בעיקר במהלך נסיונות להתפרס תחת אש ארטילרית).

(2)

כל כוח שתקף לווה ע"י נשק נ"מ נייד: הכוחות שכללו טנקים 7-54 או T-55 השתמשו במקלע ארבעה-קני 14.3 מ"מ נגרר, וחטיבת טנקי T-62 (הערה 3) השתמשו בתותח מתנייע ארבעה-קני 23 מ"מ, מונחה מכ"מ, מדגם 23-4ZSU. כוחות ה-ח"י"ר, שהשתתפו בתקיפות ליליות, הוסעו בדרך כלל ב-נגמ"שים מדגם BTR-152; כוחות ח"י"ר, שהשתתפו בתקיפות ביום, הוסעו ב-נגמ"שים מדגמים שונים, כגון: BTR-152, BTR-60, ועוד. כן היו כוחות ח"י"ר שהוסעו במשאיות עד קו פריסת כוחותיהם ומשם נעו ברגל.

השתתפות חיילי הנדסה בקרבות שנגזרת התצפית ניכרה רק על-פי הרכב הנושא ציוד הנדסי, כגון מוקשים, מגמ"קים וכו', או לפי הרכב האורגני להסעת חיילים, שסומן גם ע"י הסימון הטקטי של חיל ההנדסה הסורי.

יחידת הטילים ה-נ"ט המונחים ("ניכר") לא נטלה חלק בפעיל במיוחד בקרב למרות נידותה הגבוהה .

דיביזיית ח"י"ר 5 או 9 הסורית.

דיביזיית ח"י"ר 7 הסורית. חטיבה 181 מדיביזיית השריון 3 הסורית.

יחידה זאת, שמשה כעתודה נ"ט, נועדה לדלג ממקומה אך ורק עפ"י הוראת המפקדה הממונה שלה, והוראה כזו לא ניתנה לה. יש לציין שיחידה זו היתה חדשה בצבא הסורי וכנראה טרם למדו לנצלה כהלכה (הערת המתחקר).

17. לפי תורת הלחימה של חיל ההנדסה הסורי, יש לצרף כיתת הנדסה עם כל מחלקת טנקים של הדרג הראשון, המיועדת ליצור פרצה במכשול. הסולמות, שנראו בידי חיילי ה-חי"ר בשלב הפריצה, העידו כנראה על כונתם לרדת לתוך התעלה ה-נ"ט, לצורך פינוי מוקשים מתחתיתה, וטיפוס החוצה ממנה¹. אולם, בעת הפעולה הסתפקו הסורים בהפעלת טנקי "נכרי" ולא הפעילו חיילי הנדסה בפינוי מוקשים, גם לאחר שטנקי ה"נכרי" עלו על מוקשים ונעצרו. מכל מקום מראה צירות הכוחות על אימון ניכר בתרגולת זז.

18. התקיפה הרגלית של גדוד ה-חי"ר, כשהחיילים חבושים מסכות גז, מראה על כוננות גבוהה של הסורים לאפשרות של הפעלת לוחמה כימית ב-צה"ל.

19. פלוגת הטילים המונחים נ"ט המוסעים (ה"נימרים") הופעלה הן כנגד הטנקים שלנו, בעמדותיהם, והן כבסיס אש בכינון ישיר כנגד עמדות. ה"נימרים" זזו, אמנם, מעט.

לצורך שיפור עמדות, אך בעיקרו של דבר היו נייחים, כנראה מכירן שבהיעדר הבקעה, לא יכלו לנוע קדימה.

1

1) ראה מסמך אס"נ/מסכ"ל כד(מ/ו.130.586) 4 ענ מ-4 ספט' 1972, "תרגיל אש סורי בנרשא חציית העלה ה-נ"ט של כוחחינו ברשת הגרלן".